

Лозинська І.В., к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ М'ЯСО-МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Інтенсифікація тваринництва передбачає насамперед інтенсивне використання основних засобів виробництва галузі, а саме тварин, яке знаходить узагальнене вираження в підвищенні їх продуктивності. Це може бути досягнуто вирішенням двох взаємопов'язаних завдань:

- 1) необхідно покращити породність тварин на основі цілеспрямованої селекції;
- 2) забезпечити більш повне використання генетичного потенціалу породи.

І якщо перший пункт виконати досить важко в умовах обмеженості фінансових ресурсів, доцільніше розкрити резерви наявного поголів'я, застосовуючи інтенсивні методи розведення.

При інтенсивному веденні молочного скотарства підвищення продуктивності тварин повинно бути досягнуто за одночасного скорочення витрат праці на виробництво продукції. У сучасних умовах вирішення цих завдань у більшості випадків пов'язане із модернізацією виробництва на уже існуючих об'єктах. При цьому не можна забувати, що молочне скотарство є не тільки основним джерелом виробництва молока, але й дає більше 95% яловичини.

Інтенсивне ведення скотарства нерозривно пов'язане з високим рівнем відтворення поголів'я, що дає змогу забезпечити потреби ферм у тваринах, придатних для експлуатації в сучасних умовах. Такі тварини повинні мати високий надій — 5000-7000 кг молока при стандартному вмісті в ньому жиру і білка, а поголів'я м'ясного напрямку – середньодобові привіси не нижче 600 грам. Підтримання такого рівня продуктивності протягом всього періоду експлуатації без зниження відтворної здатності можуть забезпечити тільки здорові тварини.

Нині численними дослідженнями виявлено позитивний зв'язок між основними показниками молочних корів — надоями та відтворювальною здатністю. На думку окремих дослідників, підвищення надою на кожні 1000 кг призводить до збільшення отриманого приплоду на 20%.

Дослідженнями встановлено, що вартість вирощування однієї корови, яку вперше запліднювали у віці 24 міс., була на 41,6% вищою порівняно із витратами на вирощування корови, яку вперше запліднювали в 16-місячному віці. Витрати кормів на вирощування корови живою масою 400 кг при першому отеленні у віці 28 міс., становлять 3700 корм. од., а на вирощування корови з такою ж масою в 36-місячному віці — 4500 к. од., або на 21,6% більше. Крім

того, при недостатній годівлі телиць одночасно збільшуються (на 25-30 %) і всі інші витрати на їх вирощування.

Таблиця 1

Визначення залежності між продуктивністю корів та фізіологічними особливостями розвитку

Група	Продуктивність корів, кг (середня)	Новонароджених телят, гол.	Період першого запліднення, місяці	Тривалість продуктивного використання корів, років	Витрати кормів, корм.од.	Річні витрати на утримання 1 голови, грн.
I	2850	3,7	24	3,8	4500	6255,3
II	3500	4,9	20	5,3	4000	5430,5
III	4200	5,3	18	6,8	3700	4766,3
IV	5000	6,4	16	7,5	3550	3690,7

Джерело: розрахунок автора на основі [1]

Як свідчать наукові дослідження і практичний досвід, інтенсивне вирощування ремонтного молодняку молочних порід з одержанням першого отелення у віці 24-27 місяців ефективно як з селекційної та господарської, так і з економічної точок зору. Запліднення в оптимальні строки добре розвинених телиць дає змогу скоротити на 10-12% витрати на вирощування корів, оскільки за непродуктивний період при вирощуванні телиць щомісячно витрачається 180-200 корм. од. Більш раннє парування телиць забезпечує також одержання більшої кількості молока в середньому на кожний рік життя тварини.

Висока економічна ефективність використання корів, яких вперше запліднили в більш ранньому віці, досягається в основному за рахунок скорочення часу непродуктивного утримання телиць до їх запліднення. Це сприяє подовженню тривалості періоду продуктивного використання корів, росту їх надоїв і відтворної здатності, зниженню витрат на вирощування і, як результат, — вищій економічній ефективності використання маточного поголів'я.

Важливою умовою для отримання високих показників ефективності виробництва молока є економне витрачання кормів, оскільки в структурі собівартості на них припадає більше 50% витрат. За умови недостатнього забезпечення корів кормами цього можна досягти за рахунок нормування годівлі залежно від їх продуктивності, фізіологічного стану, живої маси та віку. За таких умов відносно нормовану годівлю корів можна здійснити шляхом розподілу стада на окремі виробничі групи, кожна з яких повинна складатися із тварин з орієнтовно близькими потребами в поживних речовинах та енергії. Ознаками для розподілу стада на групи можуть бути: величина добового або за попередню лактацію надою; фізіологічний стан; вік; жива маса та інші. Але найбільш доцільним є групування корів за величиною добових та за попередню

лактацію надоїв — як спроба нормувати годівлю дійсно відповідно до продуктивності.

Однією з особливостей м'ясо-молочного скотарства є те, що воно не може функціонувати на привозних кормах і безпосередньо пов'язане із землею – головним засобом виробництва у сільському господарстві. Розвиваючись на базі добре організованого кормовиробництва, воно безпосередньо впливає на рівень інтенсивності землеробства, тобто інтенсивне скотарство неможливе без інтенсивного кормовиробництва. А оскільки ці дві галузі взаємопов'язані, то необхідно в кожному конкретному випадку визначати конкретні обсяги того й іншого виробництв. При цьому в основі всіх розрахунків повинна лежати економіка, так як вона визначає рентабельність як усього сільського господарства, так і окремих його галузей.

У молочному скотарстві продуктивність корів в кінцевому рахунку визначає не лише рівень інтенсивності використання тварин, але і в цілому інтенсивність виробництва молока, не залежно від прийнятої технології та структури стада. Це пов'язане з біологічною особливістю використання коровами кормів на виробництво молока.

Таблиця 2

Витрати кормів на 1 кг молока залежно від надою корів, корм. од.

Річний надій, кг	3000	3500	4000	4500	5000	5500	6000	6500	7000
Витрати корму, корм.од	1,11	1,02	0,95	0,90	0,86	0,83	0,80	0,78	0,76

Джерело: [1]

Простий розрахунок показує, що для виробництва 6000 кг молока одній корові потрібно в рік 48 ц корм. од., а двом коровам з надоєм по 3000 кг для виробництва цієї ж кількості молока – 66,6 ц корм. од., або на 38,7% більше. Пов'язане це із тим, що малопродуктивні корови до 50-60% корму витрачають на підтримання життєдіяльності організму. Це ж відбувається за низького рівня годівлі тварин, коли частка продуктивного корму в загальному раціоні не забезпечує потреби, пов'язані з потенційними можливостями продуктивності.

Тобто, збільшуючи рівень годівлі тварин, в першу чергу, підвищується продуктивна дію корму. Це основний принцип інтенсивного використання худоби молочного та молочно-м'ясного напрямку.

Цей принцип взято за основу усіма країнами світу з інтенсивним скотарством, причому у всіх без винятку випадках збільшення валового виробництва молока та м'яса ВРХ досягнуто за рахунок зростання продуктивності корів при одночасному скороченні їх чисельності. Звідси впливає інша перевага інтенсивного використання тварин – зниження потреби у приміщеннях, в обслуговуючому персоналі, техніці та інше [2].

Вплив рівня годівлі поголів'я на ефективність виробництва продукції м'ясо-молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах Сумської області в 2013 році

Показники	Витрати кормів на корову, ц.корм.од.			
	I до 34,99	II від 35 до 44,99	III від 45 до 54,99	IV більше 55
Кількість підприємств, од.	20	64	97	5
Поголів'я (в середньому на 1 підприємство), гол.	221	486	550	1012
Середні витрати кормів, ц.корм.од.	33,2	39,4	52,3	61,5
- в т.ч. концентрованих	8,5	9,2	11,7	14,8
Валовий надій молока, ц	2256	3897	4752	5542
Середньодобовий приріст ВРХ, г	388	412	454	535
Отримано телят на 100 гол. корів, гол.	69	74	76	87

Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики в Сумській області

Безпосередньо на фермах інтенсифікація здійснюється шляхом впровадження прогресивних промислових технологій. Досягається це в основному за рахунок реконструкції існуючих і будівництва нових, більш сучасних підприємств з виробництва молока. Однак, на кінцевому своєму етапі інтенсифікація молочного скотарства визначається інтенсивністю використання самих тварин для виробництва молока, м'яса та відтворення стада.

Література:

1. Угнівенко А.М. Визначення залежності між продуктивністю та відтворювальною здатністю корів /Наукові доповіді НУБІП. 2011-7 (29) http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2011_7/11uam.pdf
2. Пащенко О.В. Функціонування ринку молока і молочних продуктів / О.В. Пащенко // Економіка АПК. – 2010. - №8. – С. 43 – 48
3. Справочника економіста-аграрника / Н.П.Кононенко, Н.Я.Кушвид, П.Т.Саблук и др.: Под ред. Н.П.Кононенко, Н.Я.Кушвида. – К.: Урожай, 1991. – 520 с.